

När pilgrimsfalken på gasklockan retade "duvegubbarna" på "Kodammarna" i Göteborg

Bilden: Nils Bohm pekar mot gasklockan där falken ofta satt och väntade på "maten"

GLIMTEN
Uppdaterat
Innehåll

Från en svunnet 60-tal

GLIMTENS redaktör blickar här tillbaka på sin ungdoms dårskaper och skildrar miljön i en nu ganska udda hobby.

Kärralunds och Uddens brevduveklubbar

hade fram till 60-talets början ett centralt läge på Kodammarna eller "**Kodis**" som man sa. Området låg mellan **Olskrokens Station** och **Säveån**. I dag är det totalt förvandlat i samband med att man byggde **Tingstadstunneln** och **Gullbergsmotet**. Där "**duvegubbarna**" i flera årtionden huserade ligger nu **Partihallarna** och andra affärsrörelser samt ett stort hotell.

Tidigare badplats

Längre tillbaka i tiden, innan Säveåns vatten förorenats, låg **Uddens badplats** här. Den var mycket populär och lockade ungdomar från både **Olskroken** och **Gamlestaden**. Men det var före min tid, kanske på 20- och 30-talet. Självt hamnade jag på Kodammarna genom mitt ungdomliga intresse för djur och avel. Och i sin förlängning ledde kanske det intresset även till intresse för människor, politik och släktforskning.

En fråga kan dock uppstå. Varför jag skriver om detta i en publikation som riktar sig till släktforskare. Jag gör det helt enkelt för att ämnet är så smalt och sällan behandlat. Den som måhända hittar en anfader som varit "duvegubbe" kan här få lite fakta. Dessutom vill GLIMTEN ge personhistoriska porträtt.

Redan före 14-årsåldern

hade jag i **Halmstad** ägnat mig åt kanariefågelpuppfödning. Till min mors stora förskräckelse lyckades jag förvånansvärt bra, så det blev en hel del fjädrar att städa bort. Nere vid strandskogarna i "**Alet**", nära det lilla **civilflygfältet** (som nu är borta) låg det några brevduveslag. Där höll en kamrat till och genom honom fick jag insyn i det man kallar "**brevduvesporten**".

När jag sedan som 15-åring flyttade till Göteborg kände jag mig ganska ensam. En schäfervalp, **Najla**, blev räddningen. Den fick mig att gå med i **Svenska Brukshundsklubben** och där kom jag i kontakt med många intressanta människor. Jag lärde mig även de första grunderna i föreningskunskap. Något jag sedan kom att använda.

"Doktor Malmström i Mölndal"

ledde årsmötena för Brukshundsklubben på ett sätt som inte stod Riksdagens talmän efter. De ofta invecklade prepositionsordningarna formulerade han på ett strålande sätt och trots min ungdom begrep jag att beundra honom. I bland går ödet i cirklar och när jag många år senare startade **SLÄKTDATA** anslöt sig Dr. Malmströms son, som en av de första medlemmarna (Nr 3). Det kändes märkligt.

Axel Möller

som senare blev **SKF Verkstadsklubbs ordförande** innan han tragiskt dog i **MS**, var som 28-åring en mycket driftig funktionär i Brukshundsklubben. Han lärde mig mycket om ärftlighetlära som kunde tillämpas i avel med djur. Med ett par mycket dåligt utvecklade shäferhundar som föräldrar hade han själv lyckats ta fram **champion Zita** (i vardagslag kallad Bessan). Axel hade nämligen upptäckt att båda föräldrarna i sin antavla hade **1936 års världsegrare, Jalk**. Denna medvetna linjeavel slog så väl ut att han på den tiden erbjöds **10000 kr** för Zita av **disponent Påhlson** i Malmö (Påhls bröd?).

Trots min ungdom sa jag till Axel:

"Du är väl inte klok som kastar bort din talang på hundar - du borde ju bli politiker eller fackpamp".

Jag häpnar ännu över min ungdoms klarsyn men fick senare se min spådom gå i uppfyllelse då Axel gjorde facklig karriär. **Kurt Möller**, Axels bror, blev även en mångårig ordförande för **SALF** på **SKF**. Så det var nog gott material i de båda Landalapojkarna.

På brevduvor

är det lättare att tillämpa avelsteorier än på hundar - i vilket fall billigare. Därför sökte jag mig 1951, 18 år gammal, till Kodammarna där jag av "**slaktarn**" köpte ett duvslag med ca 30 duvor för 125 kr.

Jag blev medlem i **Uddens brevduveklubb** då slaget låg på dess mark. Väl inne i miljön lärde jag mig att de flesta hade öknamn. Eftersom jag själv arbetade som brevbäraraspirant fick jag heta "**Postis**". **Gösta Oscarsson**, en vördnadsbjudande brevduveman, kallade man för "**Göken**", dvs när han inte hörde det. Han tyckte inte om öknamnet.

Gökens bror hette **Stig Oscarsson**. Denne var vilthandlare och hade sitt arbete i en av barackerna på Kungstorget, som då ännu fanns kvar. Han var en skicklig duvfångare och många "**fina tanter**" har smörjt kråset med de "gat-tompar" (duvor) som han tog med utsträckta händer efter att ha stampat med foten. När de skrämde duvorna flög upp hamnade de i hans vädiga labbar och fick genast halsarna knäckta.

Langarnäste

Inte långt från "Kodis" låg **Olskrokstorget** som vid den tiden var ett langarnäste på samma sätt som **Järntorget** var. En halv liter brännvin kostade då **9 kr** på systemet, men som "**dyr**" kostade den **18 kr**. Dessutom fick köparen se "**gångaren**" sätta sin snusiga trut till flaskhalsen för "**gångarsupen**" innan han själv kunde njuta dess innehåll. "**Gångarna**" var socialt utslagna alkoholister som gick de verkliga langarnas ärenden. De dödade sitt alkoholbegär med "**gångarsuparna**" som var den enda betalning de erhöll för arbetet som utfördes i ur och skur.

Ibland sökte sig denna typ av människor ner till duvslagen vid Sävån för att blanda den inköpta rödspriten med pottaska och åvatten. Efter ett ihärdigt skakande satte de sedan en lindrigt ren näsduk som silduk för flaskan. Genom den silade de och sörplade i sig flaskans innehåll. Strax låg de avdomnade i vassen. De kunde även mitt i vintern få för sig att bada i det iskalla vattnet. Jag såg hur poliser från Marieholmshållet, på andra sidan ån, drog upp drunknade gubbar. En gång gick poliserna med pincetter och plockade upp resterna efter en man ur samma kategori. Han hade stoppat en dynamitgubbe i munnen likt en cigarr och tänt på.

"Våta näbbet" och "Stöten"

Bland gubbarna minns jag särskilt två med träffande öknamn. Den ene kallades "Våta näbbet". Att näsan var orsak till namnet syntes tydligt. "Stöten" kallades den andre, då han utan förvarning kunde utdela "en rak höger". För honom måste man akta sig.

Goda organisatörer

Många "duvegubbar" var goda organisatörer. Ofta hade de en facklig skolning från arbetarrörelsens pionjärar och höll en hög moralisk profil. De märktes inte minst när man ur Svenska Brevduveförbundet utslöt en **svensk mästare i brottning** som lyckats fuska till sig flera priser på långdistansflygningar (123 mil). Han bodde i södra Skåne och namnet började på Wester... minns jag.

Göteborgsdistriktets möten hölls i **Arbetarinstitutets lokaler vid Järntorget**. Mötena leddes oerhört skickligt och med stor pondus av erfarna fackföreningsmän. Jag vill minnas att en bar efternamnet "**Jönsson**". Tyvärr revs de ärevärdiga lokalerna i samband med att "**Ny Tid**-huset" byggdes. Även Ny Tid är nu i salig åminnelse. Jag minn dock väl när jag satt i den gamla typen av spårvagnar, med

långsgående bänkar mitt emot varandra, och såg Ny Tids chefsredaktör, **Kaj Björk**, sitta intellektuellt blek och allvarlig, mitt emot mig. Kanske satt han och grubblade på hur han skulle bemöta **Harry Hjärne** i morgondagens ledare. De var två jämbördiga kombattanter. Förklaringen till att Ny Tid och andra socialdemokratiska tidningar dog, låg närmast i att arbetarna satt på arbetsplatsernas toaletter och läste **ett gemensamt köpt exemplar av Ny Tid** medan fruarna därhemma satt och läste varsitt ex av **GP**. För att travestera visan: "Sådan är socialismen ..." Då hjälper inte ens presstödet.

Inte bara alkoholister och utslagna

ägnade sig åt brevduvesporten. Där fanns även "fint folk". **P. G. Gyllenhammars** farfar hade en kvarn vid Ävägen på Gårda, mitt emot dagens **Nya Ullevi**. På taket fanns stora flockar med brevduvor som han höll. Det var före min tid men levde starkt i minnet hos "gubbarna". Den då unge **Yngve Kinde**, i Brottskär, tillhörande ägarfamiljen till välkända göteborgsfirman, "**Linopeters**" var mycket aktiv. Från sportens hemorter i **Holland** och **Belgien** importerade han värdefullt avelsmaterial. **Charles Palm**, bosatt i närheten av Kinde gällde även för att vara en välbesutten auktoritet. Honom hade jag dock ingen kontakt med som jag minns.

Utbredningen av brevduvesporten

hade skett från **Holland/Belgien** över **Danmark** varifrån den tagit språnget över **Öresund** till **Skåne**. Sedan hade spridningen skett utmed **Västkusten** upp till **Norge**. Utöver **Stockholm** var det endast ett fåtal platser med organiserade brevduvemän. Göteborg var en metropol där nästan 1/4-del av förbundets medlemmar fanns. Förklaringen till detta var alla bergknallar som bjöd lämpliga platser för duvslagen. Då duvorna krävde daglig tillsyn, inte minst på vintern, krävdes korta avstånd mellan bostad och duvslag för utövaren av sporten. Dagens minskning beror troligen på de svårigheter som hälsovårdsnämnder och andra kommunala organ sätter upp samt den förtätade byggnationen i Göteborg. Kostnaderna för foder som majs mm har säkert även ökat. Dagens människor vill även ha frihet att resa och inte vara bundna av djurhållning. Många "duvegubbar" nöjde sig förr med att fira semester tillsammans med duvorna i bergen.

Ögondiagnostik

Bland duvegubbarna tillämpades ögondiagnostik för att ta reda på duvornas orienteringsförmåga. Höll man duvan i handen med näbben åt vänster och betraktade iriseringen runt pupillen och såg att denna var försedd med en **svart** markering, i riktning mot näbben, sa man: "**Den har tecknet**".

Proceduren verkade mycket mystisk. För att ge en mera vetenskaplig förklaring talade man om att duvan hade rätt "**korrelationsring**".

Nota bene ! Över trettio år senare (ca 1985) hörde jag på radion hur engelska vetenskapsmän konstaterat att den mörka fläcken i brevduvans öga innehöll stora mängder **magnetit**. Man sa sig tro att det fanns ett samband (en korrelation) mellan jordmagnetismen och det magnetiska ämnet som förklarade duvornas orienteringsförmåga. (!) Så "Skjorta & Co" var kanske inte så dumma. Genom att jämföra flygresultat och duvögon kom de fram till samma resultat flera decennier tidigare.

[Till fortsättning som innehåller många bilder](#)

[Till början av sidan](#)

[Till en "ungdomssynd" skriven 1953](#)

[Till en "ungdomssynd" skriven 1963](#)

[E-POST till GLIMTENS redaktör](#)